

Rozšíření gramatické války z Itálie až do Čech
Martin Svatoš

„Válka gramatická apoštolská.“ Těmito slovy nazval univerzitní kazatel jezuita Caspar Knittel (1644–1702) své kázání na den sv. Bartoloměje (24. srpna). Vystavěl jej na paralelismu dvou motivů spjatých Bartolomějovou osobou – motivu války a motivu odkázání kůže. V obou případech je srovnáván kvalitativně nižší příklad s kvalitativně vyšším, aby dal vyniknout právě hodnotě druhého příkladu, vztahujícího se k duchovnímu zápasu sv. Bartoloměje. U motivu války je první příklad – válka mezi Jménem a Slovesem – alegorickým výkladem latinské gramatiky; od této mluvnické bitvy potom přechází k teologickým příkladům jako válka mezi ďáblem a Bohem. U motivu odkazu kůže pak přechází z historického vyprávění o smrti Jana Žižky k metaforickému výkladu tohoto motivu v legendovém líčení martyria sv. Bartoloměje.

Příspěvek ukáže, jak Knittel vykreslil sv. Bartoloměje jako opravdového bojovníka pro Krista a vzor k napodobení a zároveň jak se snažil předvést svou erudici, důvtip a schopnost skládat latinská kázání pro náročné a znalé auditorium.

Tábor a husitské kroniky
Zdeněk Žalud

Abstrakt: přednáška spojená s četbou a interpretací textů se pokusí přiblížit čtyři historiografická díla husitského období: Husitskou kroniku Vavřince z Březové, Kroniku starého kolegiáta pražského, kroniku Bartoška z Drahenic a Historii českou Aenease Sylvia. Nejprve bude představena škála narativních písemných pramenů k husitství a zdůvodněn výběr uvedených čtyř spisů, které budou charakterizovány stylisticky a obsahově. Pokusíme se o srovnání rétorického vyprávění stylisticky obratných učenců na straně jedné a osob zapisujících prosté letopisné údaje na straně druhé. Vybrané textové pasáže se zaměří na dvě hlavní témata, totiž na pojem Tábor, resp. Táborité, a na popisy válečných událostí, včetně představení významných vojevůdců, např. Jana Žižky.

Recepte antiky ve studené válce: akademie a divadlo
Alena Sarkissian – Julie Pšenička – Martin Pšenička – Jakub Čechvala

V tomto bloku bude představen projekt *Cold War Classics*, který zkoumá způsoby, jakými byla řecko-římská antika během studené války selektivně interpretována, přivlastňována či potlačována za účelem prosazování politických cílů na obou stranách železné opony. Členové týmu si přitom kladou otázku, jak se ideologické perspektivy projevovaly v kulturní sféře během studené války. Na rozdíl od tradičního důrazu na polaritu mezi socialistickým a kapitalistickým blokem se snaží nuancovat principy fungování klasických studií v tomto období a identifikovat jak společné rysy a vzájemné vlivy, tak i zásadní rozdíly v přístupu ke kulturní a intelektuální historii v takzvaném východním a západním bloku. Srovnáním společných rysů, rozdílů, změn a nuancí v intelektuálním diskurzu v různých (ideologických) prostředích je zkoumáno zapojení řecko-římské kultury do narativů studené války. V neposlední řadě je pozornost věnována performativní rovině. Problematika bude představena s využitím metodologických přístupů z oborů divadelní vědy, klasické filologie a filozofie.

Lipsiova De constantia jako útěcha za války a její recepce v českých zemích
Vojtěch Pelc

Osmdesátá léta 16. století: španělská provincie Habsburské Nizozemí má za sebou první fázi tzv. osmdesátileté války (c. 1568–1648), složitého a nepřehledného konfliktu mezi nizozemskými povstanci a španělskou korunou. Zatímco vojska svádějí bitvy se střídavými výsledky, obyvatelé trpí neustálými přesuny armád, násilnostmi a nepokoji. V těchto historických kulisách sepsal belgický humanista Justus Lipsius (nar. 1547) svůj proslulý filosofický dialog *De constantia* (1584), vycházející z učení antických stoiků. Dílo, jehož podtitul zní *in publicis malis* (v časech veřejné krize), se zabývá mj. právě tím, jak se vyrovnat se situací, kdy kolem zuří válka, a jak uprostřed rozbouřených poměrů nalézt duševní klid a rovnováhu. První část přednášky se zaměří na filosofická východiska Lipsiova útěšného spisu a na konkrétní rady, které válkou zasaženým obětem poskytuje. V druhé části si pak ukážeme, jak byl Lipsiův text přejímán v českém prostředí, a to především po bitvě na Bílé hoře a v průběhu třicetileté války, kdy se k němu domácí autoři uchýlovali jako ke zdroji sdílené válečné zkušenosti.

Utrpení žen ve válce v řecké literatuře
Jana Steklá

Utrpení žen ve válce je nezměrné, a to nejen když náleží k poražené straně. Trpí též matky, manželky a dcery padlých vítězů. Kde všude se s líčením válečného utrpení žen v řecké literatuře setkáme? Jakým konkrétním způsobem válka ženy postihovala a jak to literatura reflektuje? Budeme listovat nejen homérskými eposy, ale nahlédneme také do tragédií a seznámíme se se zprávami antických historiků. A nakonec se podíváme na začátek: proč k válkám vůbec docházelo? Kdo nebo co stálo na jejich počátku?

Koně a jezdci ve válkách klasického Řecka
Pavel Nývlt

Jak vypadali koně v klasickém Řecku? Kdo byli lidé, kteří je chovali a cvičili buď k závodům, nebo k válčení? Jakou výzbroj a výstroj tehdy koně a jezdci měli a jakým způsobem bojovali proti nepřítelům? Byla jejich role v bitvách okrajová, nebo klíčová? Na většinu z těchto otázek dnes dávají badatelé různé odpovědi, během přednášky se posluchači seznámí s alespoň některými z nich.

Bellum iustum: Římané a idea spravedlivé války
Markéta Melounová

Válka tvořila nedílnou součást každodenní reality římských občanů od založení Města, byl s ní provázán římský hodnotový systém. Boj s vnějším nepřítelem tmelil společnost v dobách sociálních nepokojů rané republiky. Římané si velmi potrpěli na tom, aby konflikty byly prezentovány jako rozpoutané a vedené spravedlivě, Římané jako ti, kdo pomáhají utlačovaným národům, anebo se brání cizí agresi. Jak to ale vnímali a hodnotili jednotliví pozorovatelé z pozdějších historických období? Příspěvek se zaměří na recepci římské expanze doby vrcholné republiky (pol. 3.–k. 2. st. př. n. l.) v dílech historiků z období císařství. Účastníci si také vyzkoušejí, jak takové jednání o válce v době, kdy se římský stát stával hegemonek Středomoří, mohlo probíhat.

Válečná literatura v českých zemích 1593–1663: Latinská poesie a Ucalegon Tomáše Pešiny z Čechorodu

Marta Vaculínová – Ondřej Podavka

V tomto bloku se budeme zabývat převážně básnickými texty, na nichž budeme sledovat vliv probíhajícího válečného konfliktu (ať již se jednalo o tureckou expanzi, nebo třicetiletou válku) na literární produkci. Zaměříme se přitom jak na podobu děl samotných, tak na vliv války na osobní život jejich autorů. Celý blok bude mít tři části:

Nejprve se budeme soustředit na *turcica* ze závěru doby předbělohorské, především z doby třináctileté války s Osmanskou říší (1593–1606), jež se stala podnětem k napsání různých literárních děl. Po obecném úvodu bude pozornost věnována několika textům reflektujícím dobytí města Győr Turky v roce 1594 a jeho osvobození o čtyři roky později. Vybrané texty budou porovnány jak po literární, tak po ideologické stránce a taktéž bude poukázáno použití klasicizujících motivů, zejména v básni od Zdeňka Brtnického z Valdštejna.

Poezie měla v raném novověku mnoho funkcí, které dnes už nemá, mohla být například pomůckou v kariéře. V době Rudolfa II. hostila císařská Praha celou řadu poetů, toužících po uplatnění u dvora a řada zdatných básníků tehdy dosáhla na titul císařského nebo korunovaného básníka, s nímž se často pojila i nobilitace. Rudolfovi následovníci však na kulturní tradice nechtěli či nemohli navázat a kontinuitu udělování básnického vavřínu (tzv. laureace) v českých zemích přerušila dosti razantně třicetiletá válka. V Čechách se na tradici laureací marně snažili navázat jezuité, jimž chyběla v této záležitosti podpora panovníka. Jak, kde a s čí pomocí získávali v této době titul rodáci z českých zemí, kteří opustili zemi a hledali uplatnění v cizině? Mlčely skutečně Múzy nebo jen mluvily jinak či novým jazykem? Na tyto otázky se pokusíme s pomocí originálních textů najít odpověď.

V 60. letech 17. století se křesťanský Západ opět ocitl uprostřed války proti Osmanské říši. Během velké ofenzívy v roce 1663 turecká vojska získala pod svou kontrolu další uherské území a výpady přitom podnikala i na Moravu. Za této situace sepsal Tomáš Pešina svůj *Ucalegon Germaniae, Italiae et Poloniae* – vojensko-politickou výzvu ke sjednocení a společné výpravě na pomoc Uhrám. Tomuto dílu, jakož i v menší míře dalším dílům tohoto typu bude věnována závěrečná část celého bloku.